“Afyon’un Dayısı” - “Yakışıklı Mezar Taşı” /Rengigül Yaltırık Ural

“**Haydar Bey’e danışılır. Herkes onun masasına oturmak için can atar. Yedirir, içirir, yardım eder, yol gösterir, işe yerleştirir. Bir halk adamı olarak anılır. Bunu, rahmetlinin mezar taşında görürsünüz. Mezar taşı yakışıklıdır, Haydar Bey’in. Kendisi de yakışıklıydı.**”, İbrahim Küçükkurt, Afyon Kocatepe Üniversitesi Fahri Doktora sahibi gazeteci. Afyon Araştırma Seyahati Notları, 2011.

Sarı Hacı Alizâde Haydar Bey
(1900 - 19 Mayıs 1963)

Şehrindeki ilklere imza atan, ilk sinema, ilk gar lokantası, ilk tescilli sucuk imalatı, otelcilikte “yap-işlet-devret” modelini (Afyonkarahisar ve Eskişehir Ferah Oteli, 1939) benimseyen, sanatsever, girişimci iş adamı.

Fotoğrafın kara kalem çalışması ve imzası Saffet Ural’a, fotoğraf röprodüksiyonu Ersin Ural’a aittir, RE Books Arts Yayınevi, Rengigül Ural Kitaplığı Afyonkarahisar Bölümüne kayıtlıdır.

Bu ifadelerinden birkaç ay sonra, Hakk’ın rahmetine kavuşan, kıymetli gazeteci **İbrahim Küçükkurt**’un da ruhunu şad olsun. Bir erkeğin ruhen ve şeklen yakışıklı olması, mezar taşına yansıyormuş. İlk kez böyle bir tanımlama duymuştum. Hiç aklıma gelmemişti “Yakışıklı Mezartaşı”, etkilenmiştim. İyi ki Afyonkarahisar kent kültürü tarihçi Hasan Özpınar Kardeşimiz bizi tanıştırmıştı.

Mezar taşının yakışıklı olabilmesi için, sayılan, sevilen, örnek alınan halk adamı olması etken olmuş, zira mezar taşının yazısı sağdıcı İbrahim Saracoğlu tarafından yazdırılmış ki bu önemsenecek bir detay. Kayınpederim Saffet Ural "**Evet, enişte tam da böyle bir insandı**" dedi. Saffet Ural'ın tanımlaması ile Haydar enişte; "Herkes ile yarı-resmî ilişki içinde" olduğu. Bir yere girdiğinde, oturanların ayağa kalkıp, hürmetle konuştukları. Bunu içten yaptıklarını da şöyle ifade etti; "*Afyon'un belki de en iyi adamlarından birisi idi diyebilirim*".

Gazeteci **Rüştü Kutman**'dan müesseseyi devralan **İbrahim Küçükkurt ile Kocatepe Gazetes**i'nde sohbet ederken ve Haydar Sarıali dedemi kendisinden dinlerken, şeceremizin Afyonkarahisar koluna ait fotoğrafları arasında Rüştü dayımızı görünce; "***Bu bir tarih! Bana verir misiniz?***" demişti. "Kitaba koyduktan sonra, memnuniyetle" dedim ama Afyon Kocatepe Üniversitesi "Fahri Doktora" payeli İbrahim Küçükkurt'un ömrü vefâ etmedi. Beni anlayışla karşıladığına minnettarım ve hep dualarımdadır. "Hazâ Beyefendi" tâbiri ne ise İbrahim Bey, odur. Yerel tarihçi kardeşimiz Hasan Özpınar tanıştırmıştı. İyi ki tanıştırmış. "*Rüştü dayı, tıpkı Dr. Jivago'daki Omar Sharif gibi yakışıklı idi… Cakalı idi… Kızlar âşıktı!* " demişti annem. ***"Haydar Bey, işinin başında disiplinlidir. Hep mesafe vardır, gâyet resmîdir"*** diye tanımlar Saffet Ural, enişte sini. **Saffet Ural**'ın "*Hayatımda ilk defa, Haydar enişte m öldüğünde ağladım. Bana çok iyiliği dokunmuştu. Nûr içinde yatsın. Anne ve babam da bile ağlayamamıştım*" demişti bir sohbetimizde. O zaman da gazeteci büyüğümüz kıymetli İbrahim Küçükkurt'u anmıştık ve "Allah'tan tam zamânında kendisiyle ofisinde söyleşi yapmışız" diye konuşmuş, "***Haydar Bey yakışıklı bir zât-ı muhteremdi. Yakışıklı olduğunu mezar taşından anlarsınız. Gar lokantası bir kültürdü. Örnek alınırdı***" sözleriyle, rahmetle anmştık. Yürüyüş, giyim, kuşam, yeme-içme, konuşma: Duruş. İlk sinema, ilk gar lokantası, ilk oteller, ilk tescilli sucuk... Şehrin sosyal hayatına yön veren, yakışıklı adam... Saffet Ural da yakışıklı idi.

"Yedirmeyi İçirmeyi Sever, İsim Bilir."

"***Babayiğit, isim bilen, sayılan, sevilen bir zâttı. İstasyon'un hâkimiydi. İstanbul Tepebaşı Lokantası'nı aratmazdı, Afyon Gar Lokantası. Yemeği, daveti ile bambaşkaydı. Şehir Kulübü gibi herkes oturamaz, oturan da hakkını vermesini bilir. Yedirmeyi, içirmeyi sever***" diye târif etmişti Kâzım Özer'in oğlu **Yusuf Özer**, baba dostu Haydar Sarıali'yi.

Yusuf amca "*Ben, Hüsrev Gerede'deki evinize geldim, bana satmadın. Sonra... Onlardan da ben aldım*" demişti dedemin çiftliği için. Yusuf Özer ile tanışmamız şöyle olmuştu: Annem kendimi bildim bileli "Onca kitap yazdın, bir bizim aile kitabımız yazmadın Faik, aşk olsun" derdi. **Afyonkarahisar soyu kadar Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün baba soy ağacında yer alan dedesi Yüzbaşı Sami Atam**'ı, **öz annesi Bedia Atam Erdal**'ın da kayıtlara geçmesini çok arzu ediyordu. Bahriye Sarıali anneannem ve annem bana notlar tutturuyorlar, fotoğraf açıklamaları yapıyorlardı. Okulum Boğaziçi Üniversitesi'ndeki "Yaratıcı Yazarlık" hocamız Prof. Dr. Murat Gülsoy ile ders arasındaki bir sohbetimizde eski aile fotoğraflarımızın çokluğundan bahsettiğimde "**Eski fotoğrafların çokluğu o ailenin zengin olduğunu gösterir**" demişti. O zamana kadar bu konuyu hiç düşünmemiştim. İlginç bir detaydı benim için. Annemin arzusunu yerine getirmek adına yoğun çalışma hayatımın içinde ki Vehbi Koç'un büyük kızı Semahat Arsel Hanım'ın asistanı olarak kendisi ile yakın çalışmakta, gerek eşi Dr. Nüsret Arsel'den gerek Koç Ailesi'nin birbirinden kıymetli fertlerinde çok değerli bilgiler ile donanmakta idim. Daha öncesinde Sandoz Türkiye kurucusu Dr. Güzin Poffet ile olduğu gibi. Haydar Sarıali dedemin "fine dining", Rengigül Hanım'ın ve diğer büyüklerinin öğretileri olmasaydı annem Güler Yaltırık kolaylıkla adapte olamayabilirdi İstanbul'a, Edinburgh ve Londra'ya. Ben de Dr. Güzin Poffet ve Semahat Arsel ile uzun yıllar yakın çalışmakta zorlanırdım. Semahat Hanım ile bir telefon konuşmamda "Büyüklerimden, sizlerden öğrendiklerimi aktarmaya çalışıyorum" dediğimde, beni her zamanki gibi yüreklendirmiş ve "Bunu herkes başaramaz, senin yeteneğin, gayretin" demiş ve beni mutlu etmişti.

Annemin arzusunu yerine getirmek için geceleri bazen Levent Nispetiye Mahallesi'ndeki evde yatıyor, babam, annemle notların üzerinden geçiyorduk. Haydar Sarıali dedemin Afyonkarahisar İstanbul İstasyon yolu üzerinde 1947 yılında biten, Anıtlar kuruluna kayıtlı, "Tarihi köşk" diye kayıtlara geçen Pembe Evi ile 1961 yılında taşındıkları altı daireli bina ve çiftlik, 1963 yılında dedem vefat ettiğinde annem ve Bahriye anneanneme geçmişti. Yatırımlarını 1968 yılında İstanbul'a yapmışlardı, bir tanesi de Levent'teki evimizdi. Aile yadigârlarıyla, binlerce kitapla yaşamaya devam ediyor. Aile bağlarımız olan yurt içi ve yurt dışı çeşitli seyahatler yapmaya karar vermiştik eşim Ersin Ural ile. Bir tanesi de Afyon idi. **Afyon Belediye Başkanı Burhanettin Çoban** beyefendiden randevu alındı. 16-21 Ekim 2011 tarihleri arasında ata topraklarımızda idik. 17 sabahı, Afyon Belediye Başkanımız Burhanettin Çoban bizi kâbul etti. Öğle yemeğinde ağırladı. Eski evleri (konak) restore etmişler ya lokanta ya müze olmuş. Başkan, bizi Mevlevîhâne'den, yerel tarihçi rehber **Hasan Özpınar**'a emanet etti. Kaymaklı lokumları, kaymaklı ekmek kadayıfını, kekik kokulu etleri, cızır bızır sucukları, atalarımızı hatırlayarak tattık.

4.1.2012'de ise yaşadıklarım; Her ne kadar İ.Ü. Bülteni Yazı İşleri Müdürü olarak ilk işime başladıysam da Şubat'ın 15'inde okulum Boğaziçi Üniversitesi'ndeki "Yaratıcı Yazarlık" derslerine kaydımı yaptırdım. Bu süreçte, eski dosyaları taradım. İnternet süper bir icat ama o mektupların kokusu, el yazısındaki yaşanmışlık, pulların hoşlukları, damgaları da başka bir haz. Prof. Dr. Murat Gülsoy hocamızın dediği gibi; "Yazmak bir serüven" ise, yazacağım. "İyi yazar olmanın iyi okur olmaktan geçtiğini bilenler için…" diyorsa da daha çok okumam gerekecek! Ersin ile birlikte, yazılara uygun fotoğraf seçmek de pek zevkli olacak… Daha çok emek vermem, bilgi sahibi olmam gerek. 4.7.2012. İkinci kez "Ata Toprakları"mızdaydık. Belediye Başkanımız, Yusuf Özer Bey Amca, görmediğimiz Saracel akrabalarımız tarafından nasıl karşılandık, ağırlandık, ne detaylar, ne masallar, şarkılar, objeler! Hele Hasan Bey'in önerisi üzerine bizi İbrahim Küçükkurt ile tanıştırması, gazetesinde sohbet etmemiz, "***Ah bu fotoğraflar, bir hazine***" demesi. Ardından birkaç ay içinde vefat etmesi!.. Ersin'le seyahatler, semt, sokak, hâne, müze olmuş ev ziyâretleri yaptık. Nakdî gücümüzün ve vaktimizin yettiğince, ilgili kitaplar alıp okumaya da başladım. Tekrar tekrar, satır aralarını işâretledim.

İşte bu süreçte; **Yusuf Özer** amca Afyonluların tabiri ile Yusuf Ağa, bizi Mercedes arabasıyla aldırdı. Fabrikasında, kendi makâmında ağırladı. Haydar dedem, Yusuf Amca'nın babası Kazım Özer'in "baba dostu, baba sırdaşı" imiş. Bahriye anneannem de eşi ile hanımların günlerine katılırmış. Yusuf Amca, Haydar dedemle ilgili anılarını anlattı. Bir zarâfetini unutmam mümkün değil. Annem, tuvaleti kullanmak üzere, makâm odasından çıktı. O arada Yusuf Amca, bana dönerek; "*Haydar deden, Güler'in öz babası değil, biliyor musun? Büyük amcasıdır*" dedi usulca, işâret parmağı ile "sus" işâreti yaptı, içgüdüsel. Ben de güldüm. "*Tabiî biliyorum.*" dedim. Yusuf Amca İkbal Lokantası'nda asistanına yer arttırmış. Bizi Mercedes'i ile İkbal'e götürdü. Annemin sınıf arkadaşı imiş bizi kapıda karşılayan İkbal Lokantası'nın sahibi. Yusuf Özer Amca verdiği yemekte, çocukluk ve ilk gençliğini yâd etti, çok mutlu oldu, gençlik günlerine döndü. Annem, babam, Ersin ve ben de çok mutlu olduk tabii.

Yine bu süreçte; **Hacı Recep Sağlam**'ın oğlu, 1931 doğumlu **Mustafa Sağlam** Beyefendi, bizi iş yerinde ağırladı, oğlu ile. Yerel tarihçimiz Hasan Özpınar, götürdü. Annem 1937 doğumlu. Fizik tedavi gören, Mustafa Amca**, "*Haydar Bey'in kızı gelmiş*"** diyerek yerinden öyle bir fırladı ki hürmetle, gözlerim doldu. Dedem Haydar Sarıali'nin arkadaşlarından Hacı Recep Sağlam, Millî Mücadele yıllarında birlikte Isparta'da görev almışlar. Afyon, işgâl altında iken.

Babam Prof. Dr. Faik Yaltırık ile dua ederken

İbrahim Saraçoğlu (dedenizin sağdıcı)

"Yıllar önce aile büyüklerimizden biriyle sohbetimizi, soruları cevapları kaydetmişim. Notlarımı karıştırırken dedenizin ismine rastladım. Annemin babası ***Mehmet Şişman****'ın arkadaşı olduğunu okudum. Mehmet dedemiz Doğu cephesinde savaşmış, Yunanlılara esir düşmüş, savaştan sonra kendisine Afyon Tekel bayiliği verilmiş. Yakın arkadaşlarından Sahip Efendi'nin Türbe Camii yolundaki dükkânı da arkadaşların buluşma yerlerinden biriymiş. Müdavimi olan arkadaşlarının isimleri de şöyle: Mehmet Şişman, Haydar Sarıali, Murat Çelebi, İbrahim Saraçoğlu (dedenizin sağdıcı), Niyazi Kitapçı, Sahip Mumcu. Bana bu bilgileri aktaran akrabam, dedenizin sağdıcı İbrahim Saracoğlu'nun oğlu. Kendisi emekli ağır ceza reisidir ve annemin kuzenidir."* ***Safinaz Çelebi Helvacıoğlu****, 2016*

"Afyon'un Dayısı"

"*Rengigül kızım selam, saygı ve sevgiler.* ***Haydar Amca vefat ettiğinde, mezar taşına sağdıcı olan rahmetli İbrahim babam şöyle yazdırmıştı:***

UZUN BOYLU
GÜZEL HUYLU
AFYON'UN DAYISI
HAYDAR SARIALİ
RUHUNA FATİHA

Hakikaten tüm Afyon halkının dayısı idi. Herkes kendisine "Dayı" diye hitap ederdi. Çok sevdikleri için tüm Afyonlunun dayısı idi. Mezar taşı hâlen böyle duruyordur herhâlde. Boyu ve güzel huyu ile eşsiz bir insandı. Gar lokantası açıldığında çalıştırılması işi Haydar Amca'ya verilmiş. *(Afyon'da sağdıçlık öz kardeşten daha yakındır. Bütün sırlar aile ve öz kardeşler ile değil, önce sağdıçla paylaşılır.)*

Haydar Amca, babamla hep beraber olamadığı için babamı iknâ etmiş, babam da çiftlikteki işlerini dedem Halil Ağa'ya bırakıp, Gar gişesinde memur olarak çalışmaya başlamış. Böylece birbirlerinden gece gündüz ayrılmaz olmuşlar. Afyon demir yolu bakımından, Türkiye'nin dört tarafına bağlı tek şehirdir. Bütün trenler Afyon'dan geçer ve ikmâllerini Afyon'da yaptıklarından, yolcular için burada uzun mola verilir. Bu molalar ekseri gecelere rastlar ve bu nedenle lokanta ve büfe çok fazla iş yapar. Akşamları da başka içkili düzgün lokanta bulunmadığı için Afyon halkına hizmet ederdi.

Meselâ, Afyonlular tavuğu bütün pişirip yerken Haydar Amca ilk defa mangalda tavuk budu, kanadı, pirzolasını icat edip, ***büyük bir sükse yapmış*** *ve müşterileri kendisine çekmişti. Halk mangalda tavuk bilmezdi, sâdece et yemeği bilirlerdi. Afyon'da herkes evlerinde kendi sucuklarını yapardı.*

Haydar Amca ilk defa sucuk imalatına başladı. Yâni Afyon sucuğunun ticaretini ilk defa Haydar Amca yaptı. *Hamur teknelerinin çok büyüklerini yaptırdı. Yıkanıp temizlenmesinin kolay ve hijyenik olması için içlerini çinko tenekelerle kaplattı. Elektrik olmadığı için elle çalışan büyük makineler ile etleri kıyma hâline getirerek sucuk imal etti ve piyasaya sürerek ticaretine başladı.* ***Böylece Afyon sucuklarını bütün Türkiye'ye ilk tanıtan Haydar Amca olmuştur****. Haydar Amca'nın vefatından sonra bir süre yeğeni Rauf ağabey devam etmiştir.*

*Çiftlik, dedem Halil Ağa'nın (****Halil Saraçoğlu****) idi. O çiftlikte Atatürk dahil, bütün ordu komutanları, paşalar, valiler, tüm devlet erkânı seneler boyunca ağırlanmıştır. Halil dedemin hanımının adı Hayriye, annemin adı Mediha (Meliha)'dır. Bana yaptıkları yemekleri soruyorsunuz. Bunlar Afyon'a has yemekler. Ayrıca bahçemizde yapılan kuzu tandır yemekleri. Bütün sebze, meyve ve etler çitliğimizde doğal olarak yetiştirilirdi. Gar lokantasında ve çiftlikte Haydar Amca'm ve Bahriye Yenge'min fotoğrafları yok. Çünkü kimsenin fotoğraf makinesi henüz yoktu. Fotoğraflar, fotoğrafçıda çekilirdi. Fotoğrafçı, ayaklı ve körüklü makinenin arkasındaki siyah örtüye başını sokar, hazırlığını yapar ve öyle çekerdi. Haydar Amca evlenirken fotoğraf çektirme âdeti Afyon'da henüz yokmuş.*

Ben, Rengigül Hanım'ı da gördüm. Şalı ile otururdu. Kibar bir hanımdı. İstasyon'daki Pembe Ev'e geçmeden önce annem elimden tutar, gezmeye götürürdü. Babam ile Haydar Amca'mın aralarındaki esprileri hatırlayamam. Onlar kırk yaşlarında iken ben doğmuşum. Ben onların yaşlılık dönemlerinde örf ve âdet gereği pek yanlarında bulunamazdım. Biraz alkol alırlardı ve annem beni yanlarına sokmazdı. Bu nedenle hem de yaşım gereği esprilerini hatırlamıyorum.

Haydar Amca Atatürk'ün sevdiği şarkıları ve de Rumeli şarkı ve türkülerini çok severdi. *O zaman elektrik ve radyo olmadığından gramofonda dinlemek için çiftliğe plâklar getirirdi, bazen de duygulanıp gözlerini sildiğini hatırlıyorum. Ben de kendilerine mezeler taşırdım. Şimdilik sevgi ve saygılar."* Yılmaz Saraçoğlu

Ayakta ortada Haydar Sarıali, sağında yeğeni Salih Bey, solunda sağdıcı İbrahim Bey. Oturan sağ tarafta Av. Ali Taşkapılı, yanında bacanağı askerî veteriner Nazif Bey, Haydar Bey'in sevdiği bir kişidir. Afyon, Cumhuriyet'in ilk yılları (1930). Ali Taşkapılı dayımızın bir fotoğrafı Salt Galata'da "Kuva-yı Millîye günlerinde Fahrettin Altay'ın karargâhında" başlığı, "ortada Fahrettin Altay, sağında Konya Müdafaa-yı Hukuk Cemiyeti mutemedi Tahir Paşazade Cevdet (Arıkut), solunda Adli Müşavir Ali Taşkapılı (eski Afyon Mebusu), arkada yaver Fevzi (eski Hava Kuvvetleri Kumandanı ve Münkalat Vekili Fevzi Uçaner), Kolordu Karargâhından Ramiz Toker ve Umumi Meclis üyesi Akşehirli Agah Nesimi (30.6.1921'de Eskişehir'de çekilmiştir.)" tanıtımı ile sergilenmekte. **İkinci fotoğrafta Bedri Erdal dedem** ve kız kardeşi Seviye Oktav. Bedri dedem de yakışıklı, bilgili, görgülü, sabırlı bir insandı. Dedesi Hacı Ahmet Efendi displinle yetiştirmiş. Dersleri iyi olmadığı zaman seyisi Hacı Bey'e talimat verirmiş "Dersler düzelene kadar okula araba (fayton) ile gidilmeyecek".

Haydar Sarıali, mebus dayımız Ali Taşkapılı'dan onay almış şehir kulübünde; "Bahriye'nin ablası Nevzat Hanım'ın oğlu mühendis Faik Yaltırık, kızımız Güler'e talipler. Onaylıyor musunuz?" diye sormuş ve onay almış, babamı tanıştırmış. Dedem **Bedri Erdal**'dan da onay almış. "Bedri ne diyorsun, onaylıyor musun?" diye. Bedri dedem (tanıyor zaten, ama bu izin sorusu bir zarafet) de onay vermiş. Ali Taşkapılı'nın şu anda Anıtlar Kuruluna kayıtlı olan güzel evinde Adalet Taşkapılı Hanım, tüm aileye bir tanışma yemeği vermiş. Sonra Haydar Sarıali'nin yaptırdığı şu anda Anıtlar kuruluna kayıtlı Pembe Ev'de (tarihi köşk) de davetler verilmiş. Annem ve babamla 1955 yılında 21 Aralık'ta evlenmişler.

Haydar Sarıali'nin yaptırdığı 1947'de taşındıkları Anıtlar kuruluna kayıtlı Pembe Ev. Aynı arsa üzerine yaptırdığı yanındaki binaya 1961 ortalarında taşınmışlar. Annem ve iki arkadaşı apartmanın dış kapısından içeri girerken.

RE Books Arts Rengigül Ural Kitaplığı Afyonkarahisar Bölümü

Haydar Sarıali dedemin yaptırdığı yazılı belgelerde "tarihi köşk" diye geçen Pembe Ev, bir masal evdi ve neşe içinde bahçesinde oynardık. 60 ihtilalini bu Pembe Ev'de geçirmiştik. Dedemin radyosundan "Sanıklar getirildiler"i bir papağan gibi ezberlemiştim. Babam 1961 yılında İskoç'ya bizi de götürecekti. Zira Flora of Turkey Edinburgh'ta Royal Botanic Garden'da, Dr. Davis başkanlığında yazılmaktaydı ve babam seçilen ilk Türk bilim adamı idi. Ancak ben boğmaca oldum, orta kulak iltihabı da vücuda bir hasar vermemesi için çocuk boyunluğu yaptırdı doktorlar. B vitamin, balık yağı gibi vitamin takviyeleri verildi. Haydar dedem ve Bahriye anneannem İstanbul'a geldiler. Babam bizi dede evimize (apartman dairesi) emanet etti. Annem benim boyunlukla bir fotoğrafımı çektirmiş, arkasına da kendi el yazısıyla benim ağzımdan yazmış. "*Doktor amcanın sözünü dinliyorum, sabah takıp, gece çıkartıyorum, böyle yaparsan 10 ayda iyileşirsin dedi. Merak edeceğin için yazıyorum"* ifadeleriyle çok tatlı bir fotoğraf ve arkası. 1962 sonbaharında Edinburgh'tan döndü babam ve gelip bizi aldı. Dedem 19 Mayıs 1963'te vefat etti. Yeni yaptırdığı apartmanda bir buçuk yıl yaşadı. Apartmanındaki kiracılarını da titizlikle, özenle seçmiş. Köklü aile Mollaoğulları gibi. Zira kiracılıktan ziyade komşuluk ilişkileri önemli. Bu apartmanda o dönem yaşayan çok zarif, şık, olgun hanımefendiler ile hanımlar günleri olur, bazen birlikte sinemaya gidilirdi. Evde çok zarif bir çini soba, Rus ressamdan Haydar dedemin aldığı yağlıboya tablolar, İtalya kolçaklı oturma grubu, kuzine, Türk salon filmlerinde gördüğümüz çevirmeli telefon, tarihi değeri olan halılar, cicimler. Rengigül Hanım'ın tarihi seccadesi (benzeri Mevlevihanede sergilenmekte), kehribar tesbihi, sedef tavlası. Fine dining porselen, fayans sofra takımları, kolalı masa örtüleri. Rengigül Hanım'ın İstanbul'dan gelin çıkarken yanında getirdiği Osmanlı atlas simli yatak takımı, bohçaları, Rengigül Hanım'ın eşi mebus iken de giydiği uçları tavus kuşu tüylü tuvaleti. Dedem topla kumaş alırmış, anneannem de "Haydar Bey, bu kadar kumaşı ne yapacağız? Diye sorarmış. İhtiyacı olanlara dikersiniz, hediye edersiniz" dermiş. Bahriye anneannem eşine **"Haydar Bey"** diye hitap ederdi. Mali işleri, alış verişi hanımlar bilmezdi.

İstanbul İstasyon yolu üzerinde Haydar Sarıali'nin yaptırmış olduğu tarihi köşkün yanındaki apartman dairesinin içinde çekilen iki fotoğrafım. Annem ikisinin de arkasına kendi el yazısı ile yazıp, babama, Edinburgh'a postalanmış. Babam da dönerken yanında getirmiş.

"**Himayei etfal riyasetinden: Marif sineması müsteciri Haydar beyin 23 nisan 929 gününe ait sinema hasılatını He.c ne tahsis etmek suretile gösterdiği muavenet ve hamiyetten dolayı cemiyet namına alenen teşekkür olunur.", Haber Gazetesi** - Hasan Özpınar Arşivi. "1929 (23 Nisan) Çocuk Haftası kutlamalarını başlaması nedeniyle Himaye-i Etfal Cemiyeti yöneticileri ve bir grup çocuk Gazi Mustafa Kemal tarafından Çankaya'da kâbul edildi. Ankara Palas'ta yapılan çocuk müsameresine Mustafa Kemal katıldı." T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü Tarihçe.

Haydar Sarıali dedem eşinin, akrabalarının, çocukların sağlığına dikkat ederdi. Anneannem İstanbul'da Alman Hastanesi'nde tedavi görmüş, İtalyan Hastanesi'nde de tedavi olmuştu. Ben Nişantaşı'nda Amiral Bristol Hastanesi'nde (VKV Amerikan Hastanesi) doğmuşum, doktorumuz Dr. Ayhan Tunak, Keriman Halis hanımefendinin eniştesi imiş, Çerkes bağı ile Haydar dedem önermiş. Ord. Prof. Dr. Fahrettin Kerim Gökay dostuymuş, Eskişehirli. Dedem Eskişehir'de otel inşa etmiş. Aile anılarımızda olduğu kadar bilimsel bir araştırmada da yer almış. "**Afyonlu Haydar Sarıali'nin Ferah Oteli**", **Eskişehir Yerel Basınında Adı Geçen Ticarethanelerin Kent Merkezindeki Dağılımı (1939-1945)**", Onur Köse, ESOGÜ Tarih Dergisi, Cilt 5, Sayı 2, 2022, 32-53 (Kocatepe Gazetesi "Ferah", 17 Şubat 1939, S.62, s.4) s.40, Sivrihisar Caddesi. Bahriye anneannemin Afyon'daki kendi hakkına düşen miras ile aldığı dairelerden birinin apartman adı Ferah Apartmanı idi.

Babaannem Nevzat Yaltırık, İstanbul 1940'lı yılların başı. Diğer fotoğraf: Bahriye Sarıali, bir yanında annem Güler, diğer yanında halam Nevin, halamın arkasında Nevzat Hanım, Saffet Ural, Sabahat Ural. İstanbul'da çekilen fotoğraflardan. Bahriye anneannemi, annem ve babam İstanbul'a getirdi. Biz 1963 sonbaharında İskoçya'ya gittik. Anneannem, babaannemin İstanbul Ihlamurdere Caddesi üzerindeki dört katlı cumbalı, arkasında bahçesi olan apartmanının üst katında yaşadı, alt kata dedem **Eyüp Yaltırık** ve babaannem **Nevzat Yaltırık** otururlardı. Bu süreçte Bedri dedem Afyon'da Haydar amcasının emanetlerinin yönetimini üstlendi. 1968 yılında annem ve anneannem Bedri Erdal dedeme satış vekaleti verdi, iki ev birden satıldı. Zira aynı arsa üzerinde, birlikte satılması gerekiyordu, annem ve anneannem satış işlerine hiç karışmadı. Tüm işlemleri babam ve Bedri dedem organize ettiler. Daha öncesinde çiftliği sattılar. Daha sonra çiftliği Yusuf amca satın almış. Pembe ev ve bina da Devlet Demir Yollarına geçmiş. Annem DDY'na geçmiş olduğuna çok sevinmişti. Zira Haydar dedem İstasyon Gar Lokantası işi dolayısı ile bir gönül bağı vardı.

"Dr. Tahsin Balcı – "Uğur Un Fabrikası yan tarafındaki şimdi TCDD Sendikasına ait olan, **Haydar Sarıalioğlu'nun yaptırdığı tarihi köşkte bir süre hastalarını kabul etti.",** Afyon'un Eski Doktorları, Erdoğan Emre, Taşpınar Dergisi, 2020, sayı:23, Editör: Hasan Özpınar

1963, Edinburgh RBG, Dr. Faik – Güler Yaltırık

Eildon Street'te yaşadığımız kiralık evin önünde annem ile, 1964

"I was so very sorry to hear from Adil that you have lost your Faik. I remember so well when he first came to Edinburgh; he taught me some easy Turkish, and we became good friends. Then he came back with you all, and found the flat in Eildon Street, all by himself, by ignoring our advice and asking the little shop that used to be on the corner. I have such good memories of travelling with him in Turkey, collecting plants for the Flora. We used to encourage Professor Davis to have a glass or two of Raki in the evening; we would then all go to a barber's shop for a shave and get Prof. Davis to read the local newspaper aloud; he did not understand a word of what he was reading, but the result was much enjoyed by everyone else! Lots of laughter everywhere. There is a sad gap in life now that he has gone; it was wonderful to meet him again in Adil's Garden for the conference there a few years ago. With my best wishes for you all, and all my sympathy for your loss. Best wishes, Mark Coode, 4.8.2016"

"Dear Rengigul, I am so pleased you have been able to record your father's memories, and hope you succeed in publishing them - perhaps with his memories of his old boss Prof Kayacik [?correct - Hayrettin Kayacik} who was very kind and helpful to us in the 1960s - and perhaps some memories of Husnu Demiriz also. I never knew the Baytops, though met him once. I forgot to mention that once Faik invited me to the beach on the Sea of Marmara, somewhere near Silivki perhaps, for a family picnic with you all - and I think one of your grandmothers was with us too! I think Faik told me your mother was from ***Afyonkarahisar*** *- is that right?* ***Your family history will make a fascinating story.*** *And I enjoyed your Oak tree 'nymph' or 'dryad' as the ancients used to call them! You obviously have a great 'interior life'. With very best wishes for your writing up the diaries and memories. Yours ever, Mark*

Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün baba soy ağacında yer alan Yüzbaşı Sami Atam'ın kızı Bedia Atam - Bahriye Sarıali ve annem Güler.

Annem Güler Sarıali Yaltırık çok şanslı bir çocuktu. Bunu kendisi de, kuzenleri de dile getirirdi defalarca. Güzel ve zarif annem, Haydar Sarıali'nin ağabeyi Talat Bey'in torunudur. **Bedri Erdal ile Bedia Atam'ın (Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün baba soyu) kızıdır.** Bedia Atam çok genç yaşta vefat edince Haydar dedem annemi evlat edinmiş. Bu ulvi, örnek alınası durum, özellikle İngilitere'de varlıklı ailelerde gözlemlediğim bir aile yapısı idi. Ülkemizde ise sanki saklanılası bir (Yusuf amcanın zarefeti gibi, nice) durummuş gibi yansır. Oysa bu çok şanslı bir durumdur. Annem Haydar dedemin, Bahriye anneannemin tüm maddi ve manevi mirasına tek çocuk olarak hak kazandı, çok genç yaşında. Ayrıca Bedri Erdal dedemin mirasından da hakkına düşeni aldı. Babaannem de İstanbul'da vergi mükellefi modaevi, terzihan sahibi olarak kazançlı bir meslek dalı seçmişti, maddi ve manevi mirasından babam payını aldı. Babam konusunda dünya çapında bir hoca olduğu için annem, tüm uluslararası konferans ve seminerler eşine eşlik etti. Yıllarca yurt dışında yaşadılar, bizler de şanslıydık, maddi ve manevi bu nadir bulunan kültürler içinde yaşadık. Doktora kitabında annemin yardımlarına teşekkür etmişti, Önsöz'ünde. Annemin zarif bir bitki çizimi de bir başka kitabındadır.

Haydar dedem çokları çok sever, ruh ve beden sağlığı ile yaşamalarını arzu ederdi. Haydar Sarıali dedem çocuk sağlığı, eğitimine çok önem verirdi. Nitekim kaynak gösterilen Ord. Prof. Dr. İhsan Hilmi Alantar kitabımızda konuyla ilgili aktarıldı.

Annem Güler Sarıali Yaltırık'ın şanslı olması: Bu şans önceki nesillerden geliyor.

Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi, 26 Nisan 1328 (1912) Çarşamba, Devre:2 Cilt:1 İçtima Senesi:1

(Karahisarı Sahip Mebusu Hacı Ahmet Efendinin mazbatası okundu).

(«Kabul» sesleri).

REİS — Karahisarı Sahip Mebusu Ahmet Efendinin mebusiyyeti kabul olundu.

Haydar dedemin ilk yerleşim yeri (babası Sultan Reşad V dönemi mebus Hacı Ahmet Efendi -Fotoğrafı Mevlevihane'de-) **İzmir İstasyon**. Yazlıktan Afyonlu komşumuz Sadık Tortop **"Afyon'un eliti Mevlevihane yolundan İzmir İstasyon'a geçtiler, bahçe içinde büyük konaklarda yaşadılar"** demişti. Afyon ile ilgili pek çok kitap hediye etmişti.

Yunan çekilirken Rengigül Hanım'ın konağı yakılıyor. Oğlu Haydar Bey yeni bir ev yaptırıyor. Sinema işletmeciliği sonrası İstanbul İstasyon'daki Pembe Evi inşa ettiriyor. Pembe Evde Rengigül Hanım 1952 yılında vefat ediyor. Kayınpederim Afyon Lisesi'ne gidiyor, bir üst sınıf okul arkadaşı Süleyman Demirel, Edebiyat Hocası **Edip Ali Bâki**. Sonraki yıllar fotoğrafçılığı öğreniyor, Gar Lokantası'nda da eniştesine yardımcı oluyor.

"Bu Ağa'ya Fotoğrafçılığı Öğretin."

Haydar Bey, fotoğrafın önemini bilir. Saffet'in gerek şiirlere gerek karakalem çalışmalarına olan ilgisini ve yeteneğini görür. Bir fotoğrafhanenin kaça çıkacağını sorgular. Saffet'in de ehil fotoğrafçılar yanında mesleği öğrenmesinin, doğru olacağını düşünür. **Mebus iken çekilmiş, babası Hacı Ahmet Efendi'nin fesli bir fotoğrafında, kabartma ile "Foto Yıldız, Afyon" ibâresi bulunur. Arkadaşı Hacı Recep Sağlam**'ın mülkü olan Foto Yıldız'a birlikte giderler. Haydar Bey içeriye girince, saygıdan hemen ayağa kalkarlar. Nereye girerse de aynı hürmeti görür ama mecbur olduklarından değil, sayıp, sevdiklerinden. Haydar Bey fazla konuşmaz. Yerinde, vurgulayıcı, net konuşur. Olacak bir iş ise, dile getirir. Biraz sohbet ettikten sonra; "*Bu ağaya fotoğrafçılığı öğretin*" der ve Saffet Ural, Foto Yıldız'da mesleğe adım atar. Bu konuşmadaki "Ağa" tâbiri; toprak ağalığından değil, Yeniçerilerin "ağa" tâbirinden diline yerleşmiştir. **Foto Yıldız**'da anilin boya ve fırça ile siyah-beyaz fotoğrafı renklendirmeyi **Manastırlı Mehmet ustadan (Görhan)** öğrenmeye başlar. "Manaki Kardeşler"i de bildiğimize göre, Manastırlı olmasına pek şaşırmamak gerek. Görhan'dan önce, **İstanbul Foto Sabah'tan Mösyö Moiz**'i davet eder, Recep Sağlam. Değerli bir sanatçıdır Mösyö Moiz. Papyon takar, golf pantolon giyer, hanımı Bayan Raşel ile birlikte üç sene Afyon'da kalır, sonra da İsrail'e giderler. Mehmet Çelik Görhan, dört dörtlük hakikî bir sanatçı, ressamdır. Saffet Ural'ın müşterilerine yıllarca yapıp verdiği, övgü aldığı, yurt dışına da gönderilen fotoğrafları dışında, hâlâ elimizde kalan fırça ile renklendirilmiş, fotoğrafları suluboya tablo gibi. Ne renkleri atmış ne de bozulmuş. Saffet Ural, Haydar eniştesinin tâbiri ile "Bu ağaya fotoğrafçılığı öğretin" dediği gibi fotoğrafçılığı azimle öğrenir, renklendirme ustası olur.

Afyon Lisesi'nde öğrendiği yabancı dil, Fransızca. Babası Tayyip Bey, ortaokulda kendisine özel İngilizce öğretmeni tutar. Giritli Nâzım Bey. Pek muhterem biz zât. Tipik Girit'in yerlisi. Pek çok konuda derin bilgili. Aslında, iyi bir fizik hocası. Nâzım Bey'den öğrendiği İngilizce ile Afyon'da yaşarken mecmua kanalı ile Hollywood yıldızlarıyla yazışmaya başlar.

1963 yılında dedem kulüpteki arkadaşlarına; **"Peygamber Efendimiz 63 yaşında öldü, babam 63 yaşında öldü ben de 63 yaşındayım, hakkınızı helal ediniz" diyor ve üç ay sonra 19 Mayıs 1963** yılında Hakkın rahmetine erişiyor. O ânı ben babaannem Nevzat Yaltırık'ın Ihlamurdere Caddesindeki apartmanında annemin Rauf amcadan aldığı telgraf sonrası "Baba" diye haykırışını hiç unutamam. Bahriye Sarıali anneannem dedem vefat ettikten sonra bizimle vefat ettiği yıl, 1976'ya kadar yaşadı ve tüm anılarını, annemle birlikte bana kayıt ettirdi. Ve kendimi bildim bileli, her "Taşkapılı-Saracel" İstanbul büyük aile toplantısında; Mısır'daki Pembe Hatun, El Beyzâ Vakfı'ndan söz açılırdı.

Haydar Sarıali'nin annesi Rengigül Hanım, Çerkes, İstanbullu. Padişah II. Abdülhamid "Validemizin soyundadır" diye Çerkeslere kucak açmış. Rengigül Hanım, Hacı Arif Bey'den musiki dersleri almış, Beyazıd ve Büyükada'da gençliği geçmiş. **Adliye Nazım Paşa'nın konağından Hacı Ahmet Efendi'nin İstanbul Taşkasap'taki konağına gelin gider**. Afyon'da da yaşarlar, mebusluk döneminde İstanbul Doğancılar'da da. Yeldeğirmeni'nde de oğlu Haydar Bey ile eşinin vefatında sonra kısa bir süre yaşamışlar. **Nâzım Paşamızın torunu** Nazım Beyefendi, bizim yazlık komşumuz, Teşvikiye'deki evlerinde eşim Ersin Ural ve beni zarafetle ağırladılar, tüm fotoğraf ve belgelerini bizlere açtılar, Ersin fotoğraflarını çekti. Nazım Bey ile adım, Ulema Tayfur Bey'in eşi Büyük Hanım'dan geliyor. Nazım Beyefendi ve zarif eşi, özel bir yemekte "**Teşvikiye'de dikkat ederseniz eski sakinler Saray bağlantılıdır**" demişti. Oğlumuzun İstanbul'daki düğününe de zarefetle teşrif etmişler, bizi onurlandırmışlardı. Bahriye anneannemin annesi Balatlı Çerkes Seher Hanım, Akçakoca ilk kadın belediye meclis üyesinden biri, fotoğrafı müthiş. Eşi Tayyip Ural dedemiz atlı orman mühendis muavini, Afyon'a tayini çıktığında Palalar "Haydar Bey, çok güzel bir memur kızı geldi, iskarpin siparişi veriyor, tam size göre, gelin görün" demiş ve böylece tanışmışlar. **Bahriye anneannem çok güzel Çarliston dansı yapardı Cumhuriyet Balolarından öğrenmiş**. Çapraz steplerini göremezdik. Kayınpederim Saffet Ural, küçükmüş, Haydar dedemin işlettiği sinemanın locasından film seyrederlermiş. Ali Taşkapılı dayımız da "**Bizim çocuklar hangi locada**?" diye sorarmış. Eşi Adalet Hanım'ı tanıdım. Çok zarif ve güzel bir hanımefendi idi. Moda'da otururlardı. Bir keresinde trenle anneannem ve Adalet Hanımla İstanbul'dan Afyon'a geldik. Uzun altın zincirli saatine bakar, kibar kibar konuşurdu. İstanbul'da Afyonlu hanım arkadaş, akarabaları ile görüştüler, her biri birbirinden şık, zarif, görgülü idi. Sinema tarihçimiz Erman Şener dayımızın annesi Nadide Hanım teyze ile anneannem Zeki Müren'in konserlerini en önden seyrederlerdi. Anneannem kantolara, müzikallere, tiyatro ve sinemalara meraklıydı, diğer aile fertlerimiz gibi.

Bahriye anneannem, kayınvalidesi Rengigül Hanım ile "Bedri'yi evlendirelim" diye görüş bildirmişler Haydar dedeme. Bedia Atam ile evlendirmişler. Rengigül Hanım, Bedri Bey'i "torunum" diye pek severlermiş. Bedri dedem de sayarmış, diğer aile fertleri gibi. Maalesef çok genç yaşta Bedia Hanım vefat edince tekrar evlenmek durumunda kalmış. Bedri Erdal dedemin ikinci eşi **Nüzhet Erkmenalp Paşa**'nın kızı, Millî Mücadele kahramanlarımızdan Bayatlı Yarbay Arif Bey öz dayısıdır. **Yarbay Arif Bey**'in kızlarından Kadriye Hanım Teyze, 1968'den aneannemin vefatına kadar hem anneannem Bahriye Sariali'nin yakın arkadaşı hem de Levent'te komşumuz, fevkalâde kibar, sade, muhterem bir hanımefendi idi. Rahmetle anarım. Akşamüstü şık çay partileri, Afyon elitine has sohbetleri hâlâ dimağımdadır. Kezâ Zeynep Hanım'dan olan kızları Zekiye ve Cahide Hanımlar da evimize misafirliğe gelirlerdi. Zekiye Hanım'ın kızı Afyon'da doktordu, Dr. Oya Sergen Sayı. İlk gençlik yıllarımın birinde Afyon çarşıda buluşmuştuk, muayenehanesine götürmüştü, çok sevecen konuşmuştu, bizimle. Dünyanın neresinde otururursanız oturun, çocukluk anılarıyla, damak tadı bir başka burnunuzda tüter! Bu hanımefendiler 1. Levent'te, Afyon'u yâd ettiler. Münire anneannemin kullandığı "Çete" tanımlaması, aslında Kurtuluş Savaşı ve Millî Mücadele yıllarında, vatanperverlerin oluşturduğu Kuvâ-yi Millîye terimlerinden kaynaklanıyor. Yarbay Arif Bey de babası gibi başarılı, değerli ve vatanına hizmet etmiş bir subaydır.

Biz özellikle **30 Ağustos** haftalarında, zaman zaman Afyon'a geldik. Bayrama katılırdık. Çok etkileyici idi. En sevdiğim evlerden biri İzmir İstasyon'da Bedri dedemin evinin karşısındaki Çerçellerin konağının içindeki yemek asansörü idi. Ne oyunlar oynardık. "Montcharge" evin içindeki yemek asansörüydü ve çok eğlenceliydi. Bu kaleme aldıklarım, Louisa May Alcott'un "Küçük Kadınlar" (*Little Women*) romanından değil. Hattâ "a very British!", "İngiliz'e has" derler ya, bu mahalle de işte öyle; bize "has" idi. Diğer pek çok mahalleler gibi. Bir de en güzel anılarımdan; Haydar dedemin iki dağı içeren çiftliğinde kaynak suyu çıkardı, oyunlar oynardım içinde. Bahriye anneannem ev sucuğu yapardı, orada pişirtirdi. Daha öncesinde dedem ilk ticaret odasına kayıtlı sucuk imal ettirirmiş. Babamın hocası Prof. Dr. Hayrettin Kayacık bayılırmış. Bizlere de tatmak nasip oldu.

Afyon Mevlevîhânesi'

"Karahisâr-ı Sâhib Sultan Mevlevîhânesi ve Mevlevî Meşhurları, Afyonkarahisar" *Kitabı, Yusuf İlgar, 2008.* Sarı Hacı Alizâde Hacı Ahmet Efendi (19 ile işâretli), Afyon Mevlevîhânesi'nin önünde dua ederken, 1908.

Kızı Fadime halamız, Mollaoğlu, Bahar Çelebi'nin oğlu Adil Çelebi ile evlidir. Adil enîştemizin mezarının Tekke'de olduğu söylenir. Fotoğraf çerçeveli olarak Mevlevîhâne'nin içinde asılı durmaktadır.

Afyonkarahisar Sultan Dîvânî Mevlevîhânesi'nin açılış töreni. *1. Şeyh Celalettin Çelebi. 2. Şeyh Celalettin Çelebi oğlu Veled Çelebi. 3. Çil Hâfız Ali Rıza Efendi. 4. Müftü Yunus Hoca oğlu Ömer Efendi. 5. Ermeni Papazı Ardeşir. 6. Nuri Paşa oğlu Mollazâde Besim Bey. 7. Sadrettin Çelebi. 8. Hamza Hoca. 9. Nuri Dede oğlu Saatçi Con Ahmet 10. Hacı Ali [Bayraşa] Dede. 11. Mollazâde Sadık Bey. 12. Fahrettin Hoca 13. Türbedar Hilmi Dede. 14. Mehmet Dede. 15. Nêyzen Feyzi Dede. 16. Nuri Dede oğlu Saatçi Ali Dede 17. Mollazâde Hacı Nuri Paşa. 18. Musamcızâde Müftü Ali Rıza Efendi. 19.* ***Sarı Hacı oğlu Ahmet Bey****. 20. İskender Bey. 21. Nihat Niyazi. 22. Nakipzâde Salim Bey 23. Ömer yahut Bekir Çelebi. 24. Mollazâde Azmi Bey. 25. Ermeni cemaatinden tüccar Işıloğlu. (1906?, 1908? yılı). (Kemal Bayık Arşivi)*

Sarı Hacı Alizâde Ahmet Efendi (1853-1916), Foto Yıldız. Afyon
Hayırsever Sarı Hacı Ali Ağa Vakfı mütevellisi. Sultan V. Mehmed Reşad Dönemi Afyon Mebusu. Buğday ihracatçısı, iş adamı, Mevlevî

"ZAHİRECİLER
Agop Agopyan - Hacı Ohannes Agopyan
Stepan Aslanyan - N.Avakyan
Şirinyan Kardeşler - Agop Düğmeciyan
Kevork Düğmeciyan - Çakır Hacıyan
A.H.İğneciyan - M.Markaryan
Hacı Nazareth Meymarbaşıyan
Michaelides Kardeşler - Nigogosyan Kardeşler
Çorcalıyan Kardeşler - Tütüncüyan Kardeşler
T.A.Tütüncüyan - Sarı Hacı Alizade Hacı Ahmed" Hasan Özpınar Arşivi

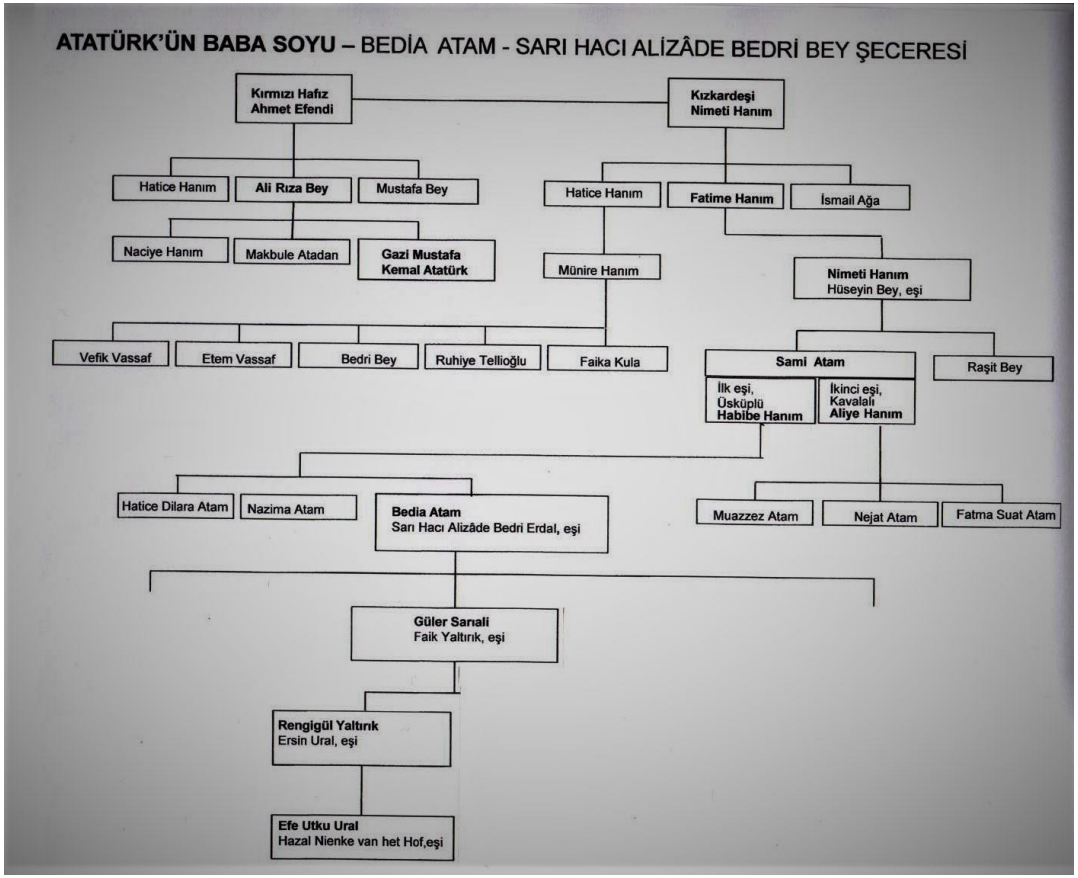
İstanbul'a gelip, Fransa ve İngiltere'ye de bir Ermeni dostu ile birlikte ihracat yaptığı yine kayıtlarım arasında idi ancak ismini bilmiyordum. Hasan Özpınar Bey'e teşekkür ederim.

Sultan V. Mehmet Reşad. Orijinal çevrevesi ile arşivimizde yer almaktadır.

"*Değerini bileceğinden eminim. Üzerinde kendi el yazısı vardır.*" sözleriyle **Dr. Ercüment Atabay**'dan tarafıma anlamlı bir yadigâr. "*Paspartudaki yazı hangi mürekkep ile yazılmışsa ilk günkü gibi. Fotoğraftaki damgada "Peternel Wien 1915", pres klişe olarak basılı.*" dedi Ersin, fotoğrafı çekerken.

Hüsrev Gerde Caddesi'ndeki daireyi 1965'te Dr. Ercüment (Atabay) Amca'dan satın almıştı babam ve babaannemin güzelim teras katından taşınmıştık. Ercüment amcalar da karşıdaki konaklarının yerine apartmanları bitince geçmişti. Baba dostum Ercüment Bey Amca, 1963'ten itibaren Hüsrev Gerede'deki (Eski adı "Kâğıthane Yokuşu" diye dimağında. Padişah avlanmaya giderken o yoldan çıkıyor) yaşanmışlıklarımızla, gönül saygımla ve kendi tâbiriyle "rûberû" görüşmekten kendisinin zevk aldığını söylediği, onur duyduğum, nâdir şahsiyetler arasındaki yerini aldı. Hele o eşsiz İstanbul, "High School", Beyoğlu ve İskoçya gençlik anıları, müzik ve edebiyat söyleşileri, ömre bedeldir. Annesi ile Bahriye anneannemin tatlı muhabbetleri… Gözlerinden, dillerinden, ses tonlarından, gönüllerinden "rûberû" yaşamak lâzım. **Sultan V. Mehmed Reşad**'ın, Şeyh-ül-Harem'i, Hâfız İbrahim Bey, Ceyb-i Hümâyûn Kâtibi ise Hacı Hakkı Bey'dir. Şeyh-ül-Harem'in, İstanbul'da Namazgâh'ta, yirmi dört dönüm bahçe içinde konağı, ender bir yapıdır. Ailesiyle birlikte yaşar. Yıllar sonra, Harbiye Nâzırı Berzeg Nâzım Paşa'nın Harbiye Nezâreti, İstanbul Üniversitesi olacak, Şeyh-ül- Harem Hâfız İbrahim ile Ceyb-i Hümâyûn Kâtibi Hacı Hakkı Beylerin torunu Dr. Ercüment Atabay ise, Halide Edib'in asistanlığını üstlendikten sonra, **Robert College ve Boğaziçi Üniversitesi**'nde uzun yıllar akademik görevini başarıyla sürdürdü. Ne ilginç ki dedeleri ile dip dedem, Sarı Hacı Alizâde Ahmet Efendi aynı yıllarda, aynı dönemi, acı tatlı heyecanlarla yaşamışlar.

Atatürk'ün Baba Soyu – Bedia Atam – Sarı Hacı Alizâde Bedri Bey Şeceresi

Annem Güler Yaltırık şanslı bir çocuktu. Öz annesi Bedia Atam, Atatürk'ün baba soyundandı. Çok genç yaşta vefat edince (annesini tanıyamamış) babası Bedri Bey'in amcası Haydar Sarıali evlat olarak üstüne geçirmiş. Bahriye anneannem ve Rengigül Hanım çok arzu etmişler ve büyük bir ihtimamla büyütmüşler. Bedri dedem de şanslı bir erkekmiş, ilk eşi Atatürk'ün soyundan, ikinci eşi Münire Hanım Bayatlı Arif Bey'in soyunda gelmekteydi. Nur içinde yatsınlar, Çok geniş, maddi manevi varlıklı, medeni insanlardı.

Afyon, çocukluk anılarımla pek güzeldi. Büyüklerimden çok güzel anılar, fotoğraflar, tapu vs kayıtları ile bizden sonraki nesillere armağan. Şayet Millî Mücadele kazanılmasaydı Komutan Trikupis ve subaylarının Sefa Otelimizde başını okşadığı Cemile halamız ve bizlerin isimleri Türk ismi olmayacaktı belki de. Milî Mücadelede yer alan Haydar dedem gibi büyüklerimizin ruhunu **29 Ekim 2026** haftasında saygıyla anıyorum, başta Gazi Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere hakları ödenmez bir haktır.

Eşim Ersin Ural ile Annem Güler Sarıali Yaltırık'ı mutlu ettim, arzusunu yerine getirdim. Babam da mutlu oldu.

Bu makale 994 sayfalık Rengigül kitabından derlenmiştir. 44 yerinde Hasan Özpnar Kardeşimiz, yaptığı çalışmalarla saygıyla anılmıştır. Takdirle çalışmalarını takip ediyor, gurur duyuyoruz. Hasan Özpınar, Belediye Başkanımız, Afyon Okuma Kulubü ile tarihi Kültür Sanat Evinde kitabımızın tanıtımı toplantısını yaptılar. Mimar Ülker Abi Beyefendi bizi restore ettiği tarihi mekânında ağırladı, yüreklendiren konuşmaları, tadı damaklarımızda kalan ağzı açık, bükme ikramları ile çok mutlu olduk. Yayınladığı kitapları da İstanbul'a gönderdi, kitaplığımıza kayıt ettik. Afyonkarahisar'ın mimari dokusuna hizmetleri için de ayrıca teşekkür ediyoruz. Bu çalışmaların meşakkatli olduğu kadar onur verici olduğunun bilincindeyim: Babam Prof. Dr. Faik Yaltırık'ın vazifeleri arasında İstanbul Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu üyeliği de bulunmaktaydı. Prof. Dr. Semavi Eyice Başkan idi. Kurul notlarından bazıları SALT Galata arşivinde yer almakta. Benim de Kültür Bilincini Koruma Vakfı'nın yazılı, sözlü yaptıkları Beşiktaş kent kültürü konusundaki anlatımlarım kayıtlı. Kiaplarımız, araştırma yazılarımız kaynak gösteriliyor. Mutlu oluyoruz.

“Son 150 yıla ışık tutan "Rengigül" kitabı tanıtıldı”

“Araştırmacı Yazar ve Sanatçı Rengigül Ural’ın kaleme aldığı, bir dönem ilimizde yaşamış annesinin babaannesi Rengigül Hanım’ın hayatını konu alan 'Rengigül' isimli e-kitap Kültür ve Sanat Evi'nde tanıtıldı.

Daha önce Afyonkarahisar Belediyesi'nin katkılarıyla hazırlanan birçok kitabın tanıtımının yapıldığı Kültür ve Sanat Evi, ilk kez dijital bir kitabın tanıtımına ev sahipliği yaptı. Araştırmacı Yazar ve Sanatçı Rengigül Ural tarafından hazırlanan, Ural'ın annesinin babaannesi Rengigül Hanım’ın hayatını konu edindiği 'Rengigül' isimli e-kitap Kültür ve Sanat Evinde düzenlenen programla tanıtıldı. Tanıtım programına, Belediye Başkanı Burhanettin Çoban ile birlikte, ilimiz tarih, sanat ve edebiyat dünyasının önemli isimleri katıldı.

ARŞİV VE KAYNAK MAHİYETİNDE BİR KİTAP

Rengigül Ural, Fotoğraf Sanatçısı olan eşi Ersin Ural'ın da kendisine eşlik ettiği tanıtımda, 994 sayfadan oluşan kitabının, 1863 yılından günümüze, Atatürk'ün de aralarında olduğu aile şeceresinde yer alan isimlerin yaşamlarını ve anılarını içerdiğini söyledi. Kitabının, son 150 yıla ışık tutan arşiv ve kaynak mahiyetinde olduğunu vurgulayan Ural, tüm olay ve anlatımların, gerçek yaşanmışlıklar, canlı kaynaklar, uzman görüşleri ve kaynak kitaplar ile hazırlandığını ifade etti. Ural, 994 sayfadan oluşan kitabı basmak için çok fazla ağacın kesileceği düşüncesiyle matbaa baskı yerine dijital baskıyı tercih ettiklerini söyledi.

"BAŞKANIMIZ BİZE VE AİLEMİZE KUCAK AÇTI"

Afyonkarahisar kökenli olması nedeniyle kitabının tanıtımını burada yaptığını kaydeden Rengigül Ural, "Belediye Başkanımız Burhanettin Çoban ile yaklaşık 6 yıl önce bir görüşmemiz olmuştu. Kendisi bizi bugün olduğu gibi o zamanda çok güzel karşılamıştı. Daha sonra, babaannem Rengigül Hanım’ın bir dönem yaşadığı bu tarihi konağın Belediye tarafından satın alınıp, restore edildikten sonra Kültür Sanat Evi'ne dönüştürüldüğünü öğrendik. O yüzden tanıtımı burada yapmak istedik" dedi. Konağın restorasyonun kendilerini çok mutlu ettiğini ifade eden Ural, "Başkanımız sağolsun bize ve ailemize kucak açtı. Bu konağı son derece güzel işleyen bir kültür sanat evine dönüştürerek merhum büyüklerimizin de ruhunu şad etti" diye konuştu.

"AFYON'A İNANILMAZ BİR İLGİ VE SEVGİYLE BAĞLILAR"

Rengigül Ural'ın Afyon'da doğmamış ve büyümemiş olmasına rağmen Afyon sevgisinin çok fazla olduğuna dikkat çeken Belediye Başkanı Burhanettin Çoban, "Ben bu sevgiyi, ilk kez 6 yıl önceki görüşmemizde hem kendisinde hem de ailesinde görmüştüm. Afyon'a gerçekten inanılmaz bir ilgi ve sevgiyle bağlılar. Bu ilgiye bağlı olarak, son derece özel ve titiz bir çalışmayla çok güzel bir kitap hazırlamışlar. Rengigül Hanım'ın kendisinin de ifade etti ettiği gibi son 150 yıla ışık tutan bu kitabın, yazılacak yeni kitaplar ve yapılacak birçok araştırma için kaynak olabileceğini söyledi. Tanıtım programının ardından Rengigül Ural, Başkan Çoban'a kitabının basılmış bir nüshasını hediye ederek, desteklerinden dolayı teşekkür etti.” https://www.afyonzafer.net/son-150-yila-isik-tutan-rengigul-kitabi-tanitildi, Afyon Zafer, 10.08.2018

“Haydar Sarıali (asıl adıyla Haydar Sarıalioğlu, halk arasında "Afyon'un Dayısı" olarak bilinir), Afyonkarahisar'ın tanınan ve müteşebbis kimliğiyle öne çıkan ailelerinden birine mensup önemli bir figürdür. [1]

Hakkında Bilinenler

- **Aile Kökleri:** Babası, eski Afyonkarahisar Belediye Reisliği ve Meclis-i Mebusan Karahisar-ı Sahib Mebusluğu yapmış olan müteşebbis ve hayırsever Sarı Hacı Alizâde Ahmet Efendi’dir. [1]
- **Unvanları ve Kimliği:** Halk arasında *"Afyon'un Dayısı"* olarak anılmıştır. Evlenme cüzdanında mesleği *"Sinemacı"* olarak geçmektedir. [1, 2]
- **Aile İlişkileri ve Çevre:** Ressam ve fotoğrafçı Saffet Ural’ın enişte sidir. Ailesine ve Afyonkarahisar’ın yerel tarihine dair hatıralar, torunu Rengigül Yaltırık Ural tarafından kaleme alınan çalışmalarda yer almıştır. [1, 2, 3]
- **Eserleri / Yapılar:** Afyonkarahisar’da inşa ettirdiği tarihi köşk ve apartmanla şehrin mimari ve sosyal dokusunda iz bırakmıştır. [1, 2]” AI, 2026

Haydar Sarıali dedem gibi büyüklerime “AI” nedir dediklerinde, anlatabilmek isterdim. **Haydar dedemin AI’de böylesi doğru özeti**nin olabilmesine Hasan Özpınar’ın arşivci kitap çalışmalarında, Taşpınar Dergisi editörlüğünün payı olduğunu da ifade etmem gerekir.

“Belediyemiz Tarihçesi” belgesinde 1941-1945 Yıllarında Afyon Belediyesi bölümünde Reis: Kemal Aşkar, Üyeler arasında Haydar Sarıali, 1945-1946 Reis: Tevfik Isca, Üyeler arasında Haydar Sarıali. Babamın babası Eyüp Yaltırık da İstanbul Beşiktaş Belediyesi Encümen Azası idi. 50. Yıl kitabında yer aldı.

Babam Faik Yaltırık, Haydar Sarıali dedemi o kadar sevip saymıştı ki Edinburgh’taki ekip arkadaşı 1961 yılından babamın vefatı 2016 yılında bana yazdığı taziye mesajında Afyonkarahisar ile Bahriye anneannem hafızasına yerleşmiş. İskoçya, İngiltere başta olmak üzere uluslararası dendrologlar, botanikçiler evimizde ağırlandı. Babam bunu şöyle aktarmıştı:

“Türkiye’de “Botanik” kelimesi bilinmiyordu. “Bu votanik nedir?” diye soruyorlardı. Camille Guinet, Paris Botanik Bahçesi’nde uzmandı. Rektör Prof. Dr. Fehim Fırat, Fransa’da okumuş. Hayrettin Hoca, rica ediyor. 1957-1958 yıllarında, botanik enstitüsünde oda tahsis ettik. Ben, Camille Guinet’nin arkasında. Bir plân çizdi. Yollar çizdi. Arboretum oldu! Arboretum: Canlı ağaç müzesi, o iklime uygun yetişebilecek ağaçların bir arada tutulduğu ağaç topluluğu. Tüm botanik kongrelerine katıldım, anneni de her defasında götürdüm diyebilirim. Madrid, Sicilya, Atina, Dolphin, Floransa, Roma, Paris… Sempozyumlarda ülkemi temsil ettim. Ne heyecan! Berlin, Alman Dendroloji Cemiyeti 100. Yıl kutlamaları, krallarının kaldığı yer Austin… Polonya’ya özel davet ile konferans vermek üzere çağırıldım. Prof. Dr. Browicz, Prof. Dr. J. Zielinski dostlarımızdı. Annen Polonya’da haşhaş çiçeklerini görünce “Haşhaş ekmişler. Demek burada yetişiyor.” dediğinde ve eliyle haşhaş tarlalarını gösterdiğinde annenin de doğayı ne kadar iyi tanıdığını anladılar ve mutlu oldular. Kendisine şahane, kıymetli bir Polonya amberi broş hediye ettiler. Tarihi Borscht çorbası ikrâm ettiler bir gün. Pek sevmiştik. ***Annen İstanbul’da da aynı lezzette yaptı. Biz de her yabancı ülkeden gelen dostları evimizde, annenin lezzetli yemekleri ve Haydar Bey’den gördüğü konuk ağırlama ile ağırlamaya gayret ettik.”*** Prof. Dr. Faik Yaltırık, 2015, Levent

Mevlevi Mutfağı - Ailemizin özel tatlısı - Rengigül Hanım'ın eşi Sultan V. Mehmet Reşad Dönemi mebus Sarı Hacı Alizade Ahmet Efendi'nin özel günlerindeki ikramı – Ada karanfilli kaymaklı elma tatlısı – Özel anlamı vardır. Annem Güler Yaltırık'ın Levent'teki mutfağında özel olarak yapılmış, Ersin Ural tarafından fotoğraflanmıştır.

"Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır. Atatürk", İsmet Görgülü, *"On Yıllık Harbin Kadrosu, 1912-1922, Balkan-Birinci Dünya ve İstiklal Harbi"*

Hem yakışıklı hem hali vakti yerinde, hem güzel hem hali vakti yerinde olanlar şımarmadıkları, kibirlenmedikleri, aile geçmişlerinden ders çıkarttıkları, azimle çalışıp, ürettikeri sürece saygın olabilirler, hem de sevilirler. Takdir görürler.

Rengigül Yaltırık Ural
İstanbul, Nispetiye, 29 Ekim 2026 haftası